

ANHELS I FRETURES

20 relats dispars amb desitjos semblants

Teresa Rabal Verdaguer

ANHELS I FRETURES

20 relats dispers
amb desitjos semblants

Teresa Rabal Verdaguer

pròleg de **Mònica Miró Vinaixa**

ANHELS I FRETURES

Teresa Rabal Verdaguer

Primera edició: març de 2025

© del text: Teresa Rabal Verdaguer

© del pròleg: Mònica Miró Vinaixa

© 2025 Tushita edicions
www.tushitaedicions.com
info@tushitaedicions.com

Maquetació i tractament de les cobertes: Sir Gawain & Co

Imprès a: Romanyà Valls
ISBN: 978-84-129448-9-1
Dipòsit legal: B 5073-2025
Thema: FBA, 1D, 2ADC, 3MR, 3MPB
Ibic: FA, 1D, 2ADC, 3JKE, 3JK, 3JM

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni el seu tractament informàtic, ni la seva transmissió a través de qualsevol mitjà, bé sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per enregistrament o d'altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del *copyright*.

Fotografia de l'autora a solapa: © Arxiu Teresa Rabal Verdaguer.

Fotografia de la coberta: «Abraçada al cel». © Àfrica Rabal Bros.

Fotografia de la contracoberta: «Desembocadura del Sènia». © Teresa Rabal Verdaguer.

Mots liminars per convidar a la lectura del llibre de contes *Anhels i fretures*, de Teresa Rabal Verdaguer,

per Mònica Miró Vinaixa

*Si res no dura,
herba d'oblit, d'on venen
tantes fretures?*

(Abraham Mohino Balet)

Hi ha, rere el fet de compartir paraules, un gest alhora senzill i extraordinari. Ho sabem els que fem de l'escriptura un eix que ens vertebra, que ens dona sentit, que ens rescabala de la pèrdua i ens permet d'avançar mal que sigui a les palpentes. Hi ha també, en l'ofici d'escriure, una demostració de perseverança, la tossuderia que s'agermana amb el talent per posar negre sobre blanc desitjos i necessitats, experiències i somnis, de manera que, a partir de l'anècdota, d'allò viscut o imaginat, vagi prenent forma un artefacte literari, qualitativament sòlid i humanament significatiu.

Que algú que ha conclòs una obra de ficció, després d'haver-hi treballat amb dedicació i entusiasme durant anys, et demani d'escriure-li un pròleg és, a parer meu, un exemple de gratitud, una mostra d'estima. Ben allunyada de les ínfules del protagonista del conte de Pere Calders «Encàrrec de compromís», on la hipèrbole s'erigeix en un recurs fantàstic de figuració irònica, sé perfectament que la funció d'autoritat atribuïda al pròleg d'un llibre en el nostre

sistema cultural no és el detonant del voler que la Teresa em va expressar fa dos mesos de cedir-me unes pàgines de la seva obra per presentar-la a qui tingués ganes de llegir-la. En el conte de Calders, un mestre de les lletres encarrega un llibre per al seu pròleg, satisfet com està de la feina feta; tergiversa, doncs, el costum —en una mena de món a l'inrevés: el lògic hauria estat escriure primer el llibre i aleshores demanar a algú de prologar-lo— i estableix una nova jerarquia entre el prefaci i l'obra, que, segons diu, quedarà convenientment subratllada per la disposició de la portada, on es destacarà el protagonisme del preàmbul per damunt de l'obra que el seguirà, la qual no serà altra cosa que el resultat d'un encàrrec fet expressament perquè estigui a l'altura de tan meravellós prefaci. El llibre pròpiament dit, doncs, en aquest relat caldersià, no deixa de tenir un paper del tot secundari, ja que el que compta de debò és l'exordi.

Res de tot això, però, no passa ara i aquí. Hi ha, ben al contrari, i des de fa algun temps —quatre anys, si no m'erro—, una obra acabada d'una escriptora terrassenca de naixement i garriguenca d'adopció que, ja en anteriors treballs, havia adquirit un compromís ferm amb l'art de narrar (recordem, per exemple, que la seva novel·la *La casa de la mimosa*, que va editar Pagès l'any 2018, havia estat guardonada dos anys abans amb el 27è Premi Josep Saperas convocat per Òmnium Cultural del Vallès Oriental, i que la destresa pel gènere del relat havia quedat també ben palesa força abans en el volum aparegut el 2013 *Entre pedres i cultures* —fruit de la passió de la Teresa Rabal Verdaguer pel país d'Egipte—, on aplega les aventures de tres viatges realitzats a les terres del Nil durant un llarg període de temps, un llibre, val a dir-ho, que caldria reeditar).

Per què, doncs, soc mereixedora del privilegi d'escriure aquesta introducció on miraré de ressenyar els mèrits i el valor de l'obra que ara teniu a les mans, alhora que la situo enmig del nostre context històric actual i de les circumstàncies concretes del panorama literari present? Doncs, com passa tot sovint a la vida, per un atzar, el que va fer que coincidíssim totes dues a l'Escola d'Espectura de l'Ateneu Barcelonès, ella com a alumna i jo com a profesora, en el curs de Conte II durant l'any acadèmic 2019-2020 i en el de Fi de Projecte Conte el 2020-2021.

Sí, per aquest coneixement directe que tinc de la seva manera d'escriure, de la seva concepció del gènere del conte, i perquè he estat testimoni de com s'ha anat gestant tot el recull *Anhels i fretures*, soc convidada a encapçalar aquest llibre que ara veu la llum de la mà de Tushita edicions. Què hi trobareu, doncs, en les pàgines que venen a continuació? Una col·lecció de vint contes de caire realista (amb algun toc oníric, quasi iniciàtic, de tant en tant), que tenen protagonistes diversos, amb conflictes i inquietuds dispars, que es mouen en espais i cronologies diferents i amb cosmovisions de vegades antagòniques, però que presenten com a tret denominador comú la voluntat i el desig de prosperar, d'assolir una vida millor, i això no tant en termes econòmics (rarament aspiren només a fer-se rics) sinó des d'un afany vehement de transformar les seves existències, de manera que les condicions de vida i el grau de satisfacció respecte de les seves circumstàncies tendixin a acostar-se cada cop més a allò que podríem anomenar *felicitat* o, si més no, a la idea que cadascú se'n fa. Un anhel —aspiració, ànsia, delit, obsessió— es desperta, sovint a partir d'una fretura —una necessitat, una mancança—, i es desencadena llavors un procés que ja no tindrà aturador. Que s'assoleixi el que hom desitja o

que la història quedi oberta (interceptada) a mig camí és, fet i fet, el menys important; el que compta és allò que ens neix dins com a humans, aquella guspira que pren i crema, moltes vegades perquè els condicionants històrics o contextuals hi condueixen, i que s'imponeix com una descoberta, com una epifania a la qual hom no pot renunciar (per molta pell que hi estigui en joc). És llei de vida, som matèria de canvi, carn de canó, però tan sols il·lusionar-se, el fet d'intentar-ho, serveix per bastir el somni de la identitat significativa, de l'heroïcitat quotidiana. Som, en la mesura en què desitgem, ens projectem, lluitem, i el simple gest d'esforçar-se, com diu Albert Camus al final de la seva obra *El mite de Sísif*, basta per alegrar el cor de l'ésser humà. Hi ha caigudes, sí, però l'impuls d'alçar el vol supera l'angoixa de qualsevol estimbada.

És clar que podríem esperar de braços plegats l'arribada del fracàs provisional o de la finitud irremeiable; és clar que ens sabem efimers (com onades, que neixen al matí i moren al capvespre); és clar que tenim consciència que la nostra destinació final és l'oblit, però el batec que és la vida ens propulsa, i aquest és el missatge, el mecanisme d'enllaç de les històries que configuren *Anhels i fretures*.

El *què* d'una obra, tanmateix, no és el seu *com*. De temes, a la literatura, n'hi ha ben pocs —diu Jorge Luis Borges que es poden comptar amb els dits d'una mà. Allò que ens fa enganxar a un llibre i no amollar-lo no és tant el que explica sinó la forma en què ho explica. No vull ser prolixa en els detalls, ni parlar fil per randa de totes les qualitats de cada conte del recull, perquè m'estimo més que ho aneu descobrint per vosaltres mateixos a mesura que avanceu en la lectura dels relats. Deixeu-me només dir-vos que l'emoció que moltes històries de la Teresa ens desperten s'explica per la seva capacitat de mostrar, so-

vint en present, escenes vívides, gairebé cinematogràfiques, on som convidats a assistir ben bé com si hi fóssim presents; ella escriu com si pintés, amb colors que corprenen i amb una precisió quirúrgica que de vegades talla la respiració. Tant si les històries es remunten fins a un passat que les generacions actuals ja han oblidat com si són mostres de la més estricta i sovint dolorosa contemporaneïtat (amb temes com la violència de gènere, la xenofòbia, els conflictes per motius ideològics i religiosos, l'empoderament femení, la repressió política, la solitud de la gent gran, la depauperació i la marginalitat a les grans ciutats, la revolta social, la manca de llibertat, etc.), s'imposa una sensació de veritat que sacseja, enlluerna i interpel·la la nostra condició humana. Són, els de la Teresa, uns textos de gran intensitat, on fins i tot el detall més petit adquireix una gran volada. I, tot plegat, no és fruit d'una casualitat sinó de la feina pacient de depuració i reescriptura, on l'essencial es diu amb senzillesa, sense cap retòrica excessivament alambinada. Tot és tan natural que ens ho fem nostre i, un cop ens ho hem fet nostre, ens acompanya molt més enllà de l'acte de lectura, com fa tot bon conte, aquest gènere que, de mica en mica, i gràcies a escriptores com la Teresa Rabal Verdaguer, va trobant un lloc digne en el panorama literari dels nostres dies. Passeu, doncs, i gaudiu de l'espectacle!

Barcelona, 11 de gener de 2025

EBRE AVALL

Un cel uniforme de color gris plom deixa anar un plugim discret que accentua la sensació de fred. El riu avança amb un posat mandrós però incansable, aliè a tots nosaltres i als nostres temors. Jo mai havia sentit tanta por. Portava temps al front i n'havia vist de tots colors però la por de veritat se m'ha manifestat amb tota la seva crueltat ara, quan he sabut que hem de creuar l'Ebre. La derrota és imminent. Tots nosaltres ho sabem per bé que ens esforcem a ignorar-ho i fem veure que encara podem guanyar una guerra que, del cert, està perduda.

Intento esquivar aquesta basarda. No en sé i persevero a fer veure que no en tinc. El cor se'm va encongint i noto una opressió a l'estómac que em fa pensar en una tenalla roent. Els primers companys s'acomoden en bots especialment petits. Només sis a cadascun i marxen cap a l'altra riba. No s'ha de ser gaire espavilat per veure que les llanxes que hi ha no basten per encabir-nos a tots i que haurem de creuar nedant si no volem morir sota les bales o deixar que ens capturin les tropes rebels. Recordo que algú deia que farien una passarel·la perquè tots poguéssim travessar. On deu ser? Si l'han feta, potser és més avall o en una altra

banda. No ho sé. Si sabés nedar, tot seria diferent. Em ve la imatge de la mare quan em deia que a la bassa de casa la Margarida podria aprendre'n, com havien fet els seus fills, el Pere i la Dolors. Jo em deixava portar per l'opinió del pare, que deia que als homes de terra endins no ens fa falta saber nedar.

En la llunyania em sembla sentir un sanglot. Pot ser algú que està encara més espantat que jo i, incapaç de reprimir-se, plora com si fos un nen. No, no és probable, deu ser el miol d'un gat. El lament ve de darrere uns matolls. La insistència fa que m'hi acosti per esbrinar què és. Assegut a terra, amb les llàgrimes regalimant-li desordenadament galtes avall, hi ha un vailet que no deu tenir més de cinc anys. Què hi fa aquí? D'on ha sortit?

El nen brama sense aturador, se'm fa impossible calmar-lo i no respon a cap de les meves preguntes. Sense saber què fer, en un rampell, jo, que soc poc donat a les mostres d'afecte, l'aixeco del terra i el pujo a coll. L'abraço. Medicina miraculosa que el calma, i torna el silenci. Li pregunto què hi fa aquí, d'on ha vingut, on és la seva mare. Em mira amb ulls suplicants. No diu res, ni una paraula, ni un gest que me'n doni una pista.

Se senten trets indiscriminats. Els companys se submergeixen i neden en direcció a l'altra riba, que s'ha d'aconseguir com sigui. Amb l'infant a coll dubto. Fa temps que dubto per tot. Si provo de deixar el nen a terra, irromp de nou en plors desconsolats fins que el torno a agafar. Per tant, tot i que sé que el porto a una mort segura, me'l carrego a les espatlles amb el pensament que ni ell ni jo morirem sols. Se m'aferra al coll, les manetes estrenyen amb força la camisa i és ell qui em dona empenta per entrar a l'aigua.

Les imatges lluiten entre elles i se superposen les unes a les altres. Veig la riba a tocar i la veig molt lluny. Veig un bot

carregat de companys a punt d'enfonsar-se. M'hi vull apropar però el corrent me n'allunya. Veig passar cadàvers, homes ferits i veig com l'aigua es converteix en sang. Torno a veure la riba. Hi he d'arribar.

El corrent m'arrossega i jo, com que no hi puc lluitar, em deixo portar. A voltes l'aigua m'embolcalla i em costa respirar durant una estona que se'm fa llarguíssima. Després, sorprenentment, tornem a surar, tots dos, per enfonsar-nos de nou. El nen no es desfà de mi, el sento abraçat i seguint el meu vaivé. En un moment m'enganxo a la camisa d'un altre soldat. Uns segons i ell m'expulsa i de nou em trobo perdut i desorientat fent esforços per no enfonsar el cap i respirar. Les bales xiulen per damunt dels nostres caps, a dreta i a esquerra. Les ignoro, perquè els meus esforços van destinats a vèncer el riu.

Sento un tret més potent que els altres. El nen es desenganxa. Vull cridar-li que no, que no es deixi anar. La veu no em surt i tampoc soc prou hàbil per agafar-lo. Quasi simultàniament toco terra amb la punta dels peus i en un instant noto que he creuat. Tot i no saber nedar, no sé com, he vençut el corrent. Estic a la riba com un de tants cossos sense vida. Jo estic viu i em faig el mort. Ajagut de bocaterrosa amb els braços al voltant de cap, veig, de reüll, com un cos petit se'n va Ebre avall. Tragèdia i miracle.

DIGNITAT

En nom de la moral religiosa un policia vestit de paisà escriu una dona a la plaça Hasan Abad. Les amenaces sorgeixen a raig de la seva boca. La dona, potser per la por, queda paralizada i muda, amb cara de sorpresa. El policia treu una porra i l'amença. Ella fa un pas enrere i, amb aquest lleu moviment, el mocador rellisca i queda descansant damunt les espatlles. Llavors, l'home li etziba un cop de porra, li crida, la insulta i li ordena que es cobreixi els cabells. Ella no es mou. No es pot moure. Arriba un altre home, de ben segur un altre policia, que, sense més ni més, la bufeteja i l'emmanilla. A empentes, entre tots dos, la introdueixen dins un furgó policial.

La Sahar camina per l'andana amb una maleta. Sempre viatja amb maletes petites, de cabina, però avui és diferent: aquesta vegada necessita més equipatge. Se'n va fins al final, allà on potser el tren ja no arribarà. Palplantada, d'esquena al bullit, contempla el camí que tracen les vies. No voldria trobar-se cap conegut i es manté d'esquena als

nombrosos viatgers que, en aquesta hora del matí, envaeixen l'estació. Després de validar el bitllet ha vist la Monireh. S'ha mig girat i s'ha estirat el mocador cap endavant que, ara sí, la cobreix completament. Qui ho hauria dit! Ella, l'activista a favor d'eliminar el hijab, ara l'utilitza com a protecció. Ha estat de sort, sembla que no l'ha vist. La Monireh també forma part del moviment White Wednesdays, s'han trobat més d'una vegada a les manifestacions i un dia va ser testimoni de com un policia de la moral li allargava un mocador de paper exigint-li que es tragués el maquillatge. Amb tot, no vol córrer riscos i és per això que s'allunya tant com pot dels altres passatgers. El fet que porti una maleta no ha d'estranyar ningú però tampoc vol haver de donar explicacions ni té ganes d'embranchar-se en mentides.

La família creu que avui inicia un dels circuits rutinaris. La mare, sempre al cas de tot, li ha preguntat per què agafa la maleta gran.

—Fem un recorregut pel nord i l'oest del país. Anem a Hamadan i a la muntanya d'Alavand i les previsions indiquen que nevarà. He d'estar preparada.

Està convençuda que no ha aixecat sospites. De tota manera, és millor ser prudent. Si algun conegut la veu al tren i parla amb la família pot tenir problemes: creuen que sortirà de Teheran en autocar, com sempre, amb un grup de turistes.

S'imagina el seu pare, el gran patriarca, quan se n'adoni! Li sap greu decebre'l però no té alternativa. La Sahar és l'ovella negra de la família. Amb tot, ningú no s'espera que vagi encara més lluny si bé, fins ara, no ha fet res del que els altres creuen que s'ha de fer, res del que fan les dones com cal, que és, bàsicament, casar-se i tenir fills. Ara li venen a la memòria les paraules agres que el patriarca li va

adreçar el dia del seu darrer aniversari: “Sembla mentida, trenta-vuit anys i soltera!”.

Quan la Sahar va decidir estudiar turisme, el pare va tenir un gran disgust.

—Entén-me bé, Sahar! M’agrada que estudiïs. Vull que estudiïs. Però, tria una carrera que faci més per a una dona. Què faràs? —va preguntar amb evident menyspreu i, sense esperar resposta, va continuar—: Et passaràs el dia darrere el taulell de recepció d’un hotel?

Va estudiar el que havia escollit i, quan va acabar, va trobar feina com a guia turística. Llavors, el daltabaix va ser encara més gran. El patriarca li va negar la paraula durant gairebé un mes.

—No puc permetre que la meva filla gran es dediqui a passejar estrangers d’una banda a l’altra del país. Quina vergonya! Això no és una feina per a una dona!

Malgrat l’esbroncada, sabia que el pare l’estimava, i la mare va ser prou hàbil per calmar el seu recel. Potser també hi va tenir alguna cosa a veure que la Yasaman, la germana petita, seguís el camí tradicional: es va casar amb divuit anys i, a l’any just, va portar al món el primer net del patriarca. Ara ja en té deu, de nets, el pare, i ella s’ha convertit en la tieta excèntrica, però tolerada, del clan.

Els nebots i nebodes més petits són els únics que li mostren admiració; es podria dir que fins i tot senten fascinació, per la seva feina. Però ara està a punt d’iniciar un pas decisiu que no entendran. Ho ha meditat molt i durant molt de temps i no té alternativa. Sempre que tornava d’un circuit amb un grup d’occidentals donava voltes a molts temes i arribava a la conclusió que hi ha d’haver una altra manera de viure: amb llibertat, amb la facultat de decidir com vols vestir, com vols actuar, a què et vols dedicar i com vols ser. Sent enveja del comportament de

les estrangeres que, com si fos la cosa més natural del món, es relacionen amb els homes amb tota franquesa; s'agafen, es fan petons en públic. Ella prou els diu que no, que aquí aquesta manera de fer no està ni ben vista ni permesa. No li fan cas, és una cosa que porten incorporada i ni s'adonen que s'estan saltant les regles establertes. Els crida l'atenció una vegada darrere l'altra. És la seva obligació: si les enxampen, la responsable és ella. Els turistes homes acostumen a tractar-la d'una manera que li agrada, amb naturalitat, amb confiança, però sense extralimitar-se. La tracten com a un igual. Els homes del país actuen d'una altra manera.

Un cop és a l'aeroport encara està més a l'aguait de la gent que s'hi mou. Pot topar-se amb algun conegut i només faltaria que hi hagués de volar. Fa un gest com de voler foragitar aquesta idea. Ho té tot previst i calculat però sap que pot passar alguna cosa que ho engegui a rodar. No se sentirà segura fins que no entri en zona estrangera. Fa cua al control de passaports amb el cor enconguit. Una vegada i una altra, discretament, introdueix la mà dins la bossa i palpa el passaport com volent assegurar-se que el porta. El va poder aconseguir l'any passat, quan l'agència la va seleccionar per un viatge a l'estranger. Ser guia turístic pot tenir els seus avantatges.

Té un visat per entrar a Espanya. La Berta li ha gestionat la gestió. Un cop a Barcelona, passarà uns dies a casa seva i després..., després ja veurà. Haurà de fer tràmits per obtenir els papers i ha de trobar una feina. Què farà? Sempre ha treballat com a guia turística. Es defensa en anglès, castellà i persa. Es diu que de seguida aprendrà català, ja l'entén força bé, amb la quantitat de grups catalans que ha portat! Li encantaria poder conduir un grup d'iranians de turisme per Barcelona, tot i que sap que no és factible. Els iranians ho tenen malament per sortir a l'estranger.

Aquesta idea li ronda pel cap des de fa anys. Fins la primavera passada no deixava de ser una quimera. A l'agost, en un grup de catalans, va conèixer la Berta. Es van entendre de seguida i van parlar de moltes coses. Li va assegurar que, un cop a Barcelona, aconseguir asil polític no li seria difícil. Des de llavors que han mantingut el contacte. Però l'empenta decisiva va arribar aquell dimecres del mes d'octubre, quan un policia la va aturar a la plaça Hasan Abad. Minuts abans havia fet onejar el seu hijab a l'aire, com van fer moltes; després, la concentració es va acabar i ella es va tornar a posar el mocador i es va encaminar cap a l'entrada del metro. Abans d'arribar-hi, va sorgir el policia que li va etzibar un cop de porra. Al cap de poc, un altre policia la va bufetejar, emmanillar i detenir. És conscient que va tenir una sort immensa perquè, la setmana següent, sortia en llibertat, no com la Nasrin, a qui també van detenir aquell mateix dia per oposar-se a l'ús forçós del hijab. Ha estat jutjada i la sentència la condemna a 33 anys de presó i a rebre 148 fuetades.

Com totes, porta mocador des dels nou anys, però no és només això el que la rebel·la. Ja no pot suportar el menyspreu, ni el tracte cruel i inhumà a què són sotmeses les dones i no pot, de cap manera, casar-se i viure sota la voluntat d'un home que, per llei, sempre tindrà la raó en totes les desavinences.

Passa el control de passaports i, després d'una espera que se li fa eterna, embarca en un Mc Donnell Douglas MD-11. No pot deixar de pensar en la mare. Amagar-li el que ha estat preparant durant tant de temps la fa sentir culpable. La mare sempre li ha mostrat comprensió i l'ha entès, encara que la seva vida, aparentment, hagi estat molt més conformista. Quan arribi a Barcelona, el primer que farà serà enviar-li un missatge de correu electrònic

per explicar-li els seus motius. Li vol dir que no és només la qüestió del hijab. És, sobretot, una qüestió de dignitat. Li escriurà. No li vol trucar. Si ho fes, la veu se li fondria.

L'avió s'enlaira. S'acomiada dels carrers de Teheran que s'empetiteixen ràpidament. Sobrevola la muntanya estimada d'Elburz, que li sembla a tocar. Més endavant, la visió del Damavand, amb els seus 5.654 metres i coberta de neu, li fa pensar que qui sap si mai més tornarà a trepitjar-la. L'emoció la manté immòbil i rígida al seient. El cor continua encongít. Només al cap d'una bona estona, quan veu els mocadors volar després de deixar al descobert els cabells de les passatgeres, és quan respira alleujada.

«Què hi trobareu, doncs, en les pàgines que venen a continuació? Una col·lecció de vint contes de caire realista (amb algun toc oníric, quasi iniciàtic, de tant en tant), que tenen protagonistes diversos, amb conflictes i inquietuds dispars, que es mouen en espais i cronologies diferents i amb cosmovisions de vegades antagòniques, però que presenten com a tret denominador comú la voluntat i el desig de prosperar, d'assolir una vida millor, i això no tant en termes econòmics (rarament aspiren només a fer-se rics) sinó des d'un afany vehement de transformar les seves existències, de manera que les condicions de vida i el grau de satisfacció respecte de les seves circumstàncies tendeixin a acostar-se cada cop més a allò que podríem anomenar felicitat o, si més no, a la idea que cadascú se'n fa. Un anhel —aspiració, ànsia, delit, obsessió— es desperta, sovint a partir d'una fretura —una necessitat, una mancança—, i es desencadena llavors un procés que ja no tindrà aturador».

(Mònica Miró, al pròleg)

Tushita edicions